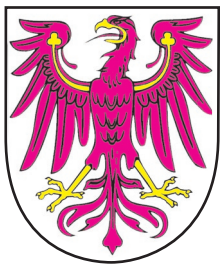

Wustawa kraja Bramborska

Wustawa kraja Bramborska

**Wót 20. awgusta 1992
(GVBl. I bok 298)**

slědny raz změnjona pšez kazń

**wót 16. junija 2004
(GVBl. I bok 254)**

Krajny sejm jo 14. apryla 1992 pšedłogu krajneje wustawy wobzamknuł. Bramborska ludność jo ju 14. junija 1992 pšez ludowy rozsud pšiwzeła.

Wopśimješe

1. Głowny źěl:

Zakłady

Artikel 1	Kraj Bramborska
Artikel 2	Zasady wustawy
Artikel 3	Lud stata
Artikel 4	Krajne barwy a krajny wopon

2. Głowny źěl:

Zakładne pšawa a statne zaměry

1. Wótrězk:

Płašiwosc a pšawniski šćit

Artikel 5	Płašiwosc
Artikel 6	Pšawniski šćit

2. Wótrězk:

Lichota, rownosć a dostojnosć

Artikel 7	Šćit cłowjecneje dostojnosći
Artikel 8	Pšawo na żywjenje
Artikel 9	Lichota wósoby
Artikel 10	Liche rozwijanje wósobiny
Artikel 11	Šćit datow
Artikel 12	Jadnakosc
Artikel 13	Lichota wědobnosći, wěry a wuznaša
Artikel 14	Nježele a swěženje
Artikel 15	Njezranjobnosć bydlenja
Artikel 16	Listowe, postowe a telefonowe pótajmstwo
Artikel 17	Wólnosc
Artikel 18	Pšawo na azyl, zakaz pšepódaša a wustarcenja

Artikel 19	Lichota mēnjenja a medijow
Artikel 20	Lichota zjadnošenja

3. Wótrězk: Politiske pšawa sobupóstajenja

Artikel 21	Pšawo na politiske sobupóstajenje
Artikel 22	Wólby a ludowe wótgłosowanja
Artikel 23	Lichota zgromažowanja
Artikel 24	Pšawo na peticije

4. Wótrězk: Pšawa Serbow

Artikel 25	Pšawa Serbow
------------	--------------

5. Wótrězk: Manželstwo, familija, žywjeńske zgromažeństwa a žiśi

Artikel 26	Manželstwo, familija a žywjeńske zgromažeństwa
Artikel 27	Šcit a wótkublanje žiśi a młodostnych

6. Wótrězk: Kublanje, wědomnosć, wuměłstwo a sport

Artikel 28	Zasady wótkublanja a kublanja
Artikel 29	Pšawo na kublanje
Artikel 30	Šulstwo
Artikel 31	Lichota wědomnosći
Artikel 32	Wusoke šule
Artikel 33	Dalejkublanje
Artikel 34	Wuměłstwo a kultura
Artikel 35	Sport

7. Wótrězk: Cerkwje a nabóžninske zgromaženstwa

Artikel 36	Pšawniska pozicija
Artikel 37	Wobsejžeństwo a statne winowatosći
Artikel 38	Dušepastyrstwo

8. Wótrězk: Pšíroda a wobswět

Artikel 39	Šćit pšírodných žywjehńskich zakładow
Artikel 40	Grunty a zemja

9. Wótrězk: Wobsejžeństwo, góspodarstwo, źěło a socialne zawěšćenje

Artikel 41	Wobsejžeństwo a pšawo na derbstwo
Artikel 42	Góspodarstwo
Artikel 43	Rolnikarstwo a gólnikarstwo
Artikel 44	Spěchowanje struktury
Artikel 45	Socialne zawěšćenje
Artikel 46	Pomoc w nuzy
Artikel 47	Bydlenje
Artikel 48	Žěło
Artikel 49	Lichota powołanja
Artikel 50	Sobupóstajenje
Artikel 51	Lichota koalicije a pšawo na štrajkowanje

10. Wótrězk: Sudniske póstupowanje a chłóstanje

Artikel 52	Zakładne pšawa pšéd sudnistwom
Artikel 53	Zakładne pšawa we chłóstańskem jadnanju
Artikel 54	Chłóstanje

3. Głowny źěl: Statna organizacija**1. Wótrězk: Krajny sejm**

Artikel 55	Krajny sejm
Artikel 56	Lichotny mandat wótpóslańcow
Artikel 57	Indemność
Artikel 58	Imunosć
Artikel 59	Pšawo na wótpokazanje znankstwa
Artikel 60	Zarownanje
Artikel 61	Pšeskaržba wótpóslańca
Artikel 62	Wólbna perioda, nowowólba
Artikel 63	Wólbne pšespytowanje
Artikel 64	Pósejženja
Artikel 65	Wobzamknjenje
Artikel 66	Winowatosć pšibytnosći a pšawo na pšistup
Artikel 67	Fracije
Artikel 68	Jadnański pórěd
Artikel 69	Prezidium
Artikel 70	Wuběrki
Artikel 71	Peticijowy wuběrk
Artikel 72	Pšepytowańske wuběrki
Artikel 73	Enkwetne komisije
Artikel 74	Zagronite kraja

2. Wótrězk: Kaznidawarstwo

Artikel 75:	Kazniska iniciatiwa
Artikel 76:	Ludowa iniciatiwa
Artikel 77:	Ludowe požědanje

Artikel 78:	Ludowy rozsud
Artikel 79:	Změny wustawy
Artikel 80:	Pšawniske wukaze
Artikel 81:	Wózjawjenje, nabyše plašiwosći

3. Wótrězk: Krajne kněžarstwo

Artikel 82:	Zestajenje
Artikel 83:	Wólba ministarskego prezidenta
Artikel 84:	Powołanje a pušćenje ministarjow
Artikel 85:	Kóńćenje amtskego casa
Artikel 86:	Konstruktivny wotum njedowěry
Artikel 87:	Pšašanje dowěry
Artikel 88:	Pšisega
Artikel 89:	Twórjenje wóle
Artikel 90:	Pšedsedanje, wobzamknjenje, jednańske nawjedowanje
Artikel 91:	Pšawo zastupowanja, dogrona
Artikel 92:	Pšawo wobgnaženja
Artikel 93:	Zastojniki
Artikel 94:	Winowatosć kněžarstwa k informěrowanju
Artikel 95:	Njeznjasliwosć

4. Wótrězk: Zastojnstwo

Artikel 96:	Organizacija zastojnstwa
Artikel 97:	Komunalne samozastojnstwo
Artikel 98:	Teritorialne změny
Artikel 99:	Gmejnske danki
Artikel 100:	Komunalna wustawowa skjaržba

5. Wótrězk:**Financnistwo**

Artikel 101	Góspodarski plan
Artikel 102	Pšechodne społnomócnjenje
Artikel 103	Nabraše kreditow
Artikel 104	Zarownanje wudawkow
Artikel 105	Pšestupjenja góspodarskego etata
Artikel 106	Zlicowanje a pšespytowanje zlicowarstwa
Artikel 107	Krajny liceński dwór

6. Wótrězk:**Pšawnistwo**

Artikel 108	Pšawodawstwo
Artikel 109	Powołanje sudnikow
Artikel 110	Cesnoamtske sudniki
Artikel 111	Pšeskjaržba sudnika
Artikel 112	Wustawowe sudnistwo
Artikel 113	Zagronitosć wustawowego sudnistwa

7. Wótrězk:**Pšechodne a kóncne póstajenja**

Artikel 114	Założenje wustawowego sudnistwa
Artikel 115	Wustawu dawajuca zgromažina
Artikel 116	Noworédowanje ruma Bramborska – Barliń
Artikel 117	Nabyše plašiwosci wustawy

Preambla

My, bergarki a bergarje kraja Bramborska, smy sebje pšez wólny rozsud dali toš tu wustawu w duchu tradicijow pšawa, tolerance a solidarity na Bramborskej zemi na zaklaže měrniwych pšeměnenjow w nazymje lěta 1989, z wótpoglědom zawěsćiš dostojnosť a lichotu cłowjeka, ředowaš zgromadne žywjenje w socialnej spšawnosći, spšchowoaš derjeměše wšyknych, šćitaš a wótwardowaš pširodu a wobswět, a zaměrnje wugótowaš zwězkowy kraj Bramborska ako žywy cłonk Zwězkoweje republiki Nimskeje we se zjadnošujucej Europje a na tom Jadnom swěše.

1. Głowny žěl: Zakłady

Artikel 1 (Kraj Bramborska)

- (1) Bramborska jo kraj Zwězkoweje republiki Nimskeje.
- (2) Kraj se rozřědujo do gmejnow a gmejnskich zwězkow.
- (3) Głowne město kraja jo Podstupim.

Artikel 2 (Zasady wustawy)

- (1) Bramborska jo lichotny, pšawostatny, socialny, měroju a spšawnosći, šćitoju pširodnego wobswěta a kulturje zawězany demokratiski kraj, kótaryž se procujo wó zgromadne žěło z drugimi ludami, wósebnje z pólskim susedom.
- (2) Lud jo nosař statneje mócy.

(3) Lud kraja Bramborska se wuznawa k zakładnym pšawam, ako su zapisane w Zakładnej kazni Zwězkoweje republiki Nimskeje, w Europskej Konwencji za ščit cłowjecných pšawow a zakładnych lichotow, w Europskej Socialcharše a w Internacjonalnych paktach cłowjecných pšawow.

(4) Kaznidawarstwo se pšez ludowy rozsud a pšez krajny sejm wugbajo. Wugbajuca móc laży w rukach krajnego kněžarstwa, zastojnskich instancow a w organach samozastojnstwa. Pšawodawstwo jo dowěrjone njewótwisnym sudnikam.

(5) Póstajenja Zakładneje kazni pšesegaju póstajenja krajneje wustawy. Kaznidawarstwo jo wězane na Zwězkowe pšawo a na krajnu wustawu, wugbajuca móc a pšawodawstwo stej wězanej na kazń a pšawo.

Artikel 3 (Lud stata)

(1) Bergarje w zmysle toś teje wustawy su wšykne Nimce pó artiklu 116 wótrězk 1 Zakładneje kazni z wobstawnym měštnom pšebywanja w kraju Bramborskaj. Wobydlarje w zmysle toś teje wustawy su wšykne wósoby z wobstawnym měštnom pšebywanja w kraju Bramborskaj, njewótwisnje swójeje statneje pšislušnosći.

(2) Nimce w zmysle Zakładneje kazni maju w Bramborskej samske pšawa a winowatosći, dalokož njewobstoj za bergarjow Bramborskeje kazniske wobmyslenje.

(3) Pšislušniki drugich statow a bžezstatne z měštnom pšebywanja w Bramborskej su Nimcam w zmysle Zakładneje kazni rownopšawne, dalokož njepóstajiju toś ta wustawa abo kazni něčo drugego.

Artikel 4 (Krajne barwy a krajny wopon)

Krajnej barwje stej cerwjena a běła. Krajny wopon jo cerwjeny markojski hodlaf na bžej ploni.

2. Główny źěl: Zakładne pšawa a statne zaměry

1. Wótrězk:

Płašiwosć a pšawniski šćit

Artikel 5 (Płašiwosć)

(1) Jadnotliwcam a towarišnostnym kupkam w toś tej wustawje zawěšćone zakładne pšawa zawězuju kaznidawarstwo, wugbajucu móc, pšawodawstwo a, dalokož toś ta wustawa to póstajijo, teke tšeše ako njepósrědnje płašece pšawo.

(2) Dalokož móžo se pó toś tej wustawje zakładne pšawo pšez kazń abo na zaklaže kazni wobgranicowaś, ma se zasada poměrności dožaržaś. Na žeden part njesmějo se zakładne pšawo w swójej bytosći zraniś. We wobgranicujucej kazni ma se na zakładne pšawo z pomjenjenim artikla pokazaś.

(3) Zakładne pšawa płaše teke za tukrajne juristiske wósoby, dalokož daju se wone pšawa pó swójom charakterje za nich nałożowaś.

Artikel 6 (Pšawniski šćit)

(1) Gaž se něchten wót zjawneje mócy w swójach pšawach zranijo, ma wón pšawo na wužywanje pšawniskego póstupowanja.

(2) Kuždy móžo z twarženim, až jo se zranił wót zjawneje mócy w zakładnem pšawje, ako jo z toś teju wustawu zawěšćone, zapódaś pla krajnego wustawowego sudnistwa wustawowe wobšěžkowanje. Nadrobnosći rědujo kazń, kótaraž móžo pjerwejše wupócerje pšawniskego póstupowanja a wósebnje jadnanje pšed pšiwzeším wobšěžkowanja pominaś.

(3) Pšestupijo-li zjawna móc winowatosć zjawnego pšawa, ako ma napšešiwu drugemu społniś, tak zarucyjo jeje nosař pó napšawach kazni drugemu narowanje napóraneje škódy.

2. Wótrězk:

Lichota, rowność a dostojnosť

Artikel 7 (Šćit cłowjecneje dostojności)

(1) Dostojnosť cłowjeka jo njedotyknjwa. Ju wažyš a šćitaš jo winowatosć wšjeje statneje mócy a zakład kuždego solidariskego zgromaženstwa.

(2) Kuždy ma kuždemu jogo dostojnosť pšípóznawaš.

Artikel 8 (Pšawo na žywjenje)

(1) Kuždy ma pšawo na žywjenje, njezranjonosć a na cesćenje swójeje dostojności, gaž laży na wuměrach. Do pšawow na žywjenje a na njezranjonosć smějo se jano zapšimnuš na zaklaže kazni.

(2) Wó šćit njenaróžonego žywjjenja ma se wósebnje staraš pšez wobšyrne rozjasnjenje, dermotne póražowanje a socialnu pomoc.

(3) Nichten njesmějo se pódejšpš surowej, njeclowjecnej, pónižajucej wašni zažaržanja abo štrofje a nichten njesmějo se bžeze swójego wólneho a wuraznego pšigłosowanja wustajš medicinskim abo wědomnostnym wopytanjam.

Artikel 9 (Lichota wósoby)

(1) Lichota wósoby jo njezranjobna. Wóna smějo se jano na zaklaže kazni wobgranicowaš a to jano pší glědanju na formy, ako su w njej pšedpisane.

(2) Wó dopušćenju a trašu jadnego popajžeństwa rozsuzijo wuwžešnje sudnik. Pšed kuždym sudnikojским rozsudom wó póstajenju abo dalejtrašu jadnego popajžeństwa ma se pótrjefjonemu móžnosć daš, pó swójej wóli pšawniskego zastupnika k tomu braš. Mimo togo ma se bžez komuženja wósoba dowěry informěrowaš; pla młodostnych maju zagronite za wótkublanje pšawo na wobžělenje pší jadnanju.

(3) Pši kuždem njesudnikojskem póstajenju wo popajžeństwje ma se tak malsnje ako móžno, nejpózdzej pak w běgu styriadwažasća gózinow, sudnikojске słyšanje a nejpózdzej do kónca dnja pó zajesu sudnikojски rozsud póstajis.

(4) Z popajžonymi wósobami njesmějo se daniž šělnje daniž dušnje zľ wobchadaš daniž njesměju se jim šikany nagótowaš.

Artikel 10 (Liche rozwijanje wósobiny)

Kuždy ma pšawo na liche rozwijanje swójeje wósobiny, dalokož wón njezranijo pšawa drugich a wustawu a jej wótpowědujuce kazni.

Artikel 11 (Šćit datow)

(1) Kuždy ma pšawo, sam rozsuziš wó pšewóstajenju a wużywaniu swójich wósobinskih datow, na informaciju wó składowanju swójich wósobinskih datow a na glědanje do aktow a do howacnych amtskich pódlóžkow, dalokož jogo samego nastupaju a tomu napšešiwonjestoje pšawa tšešich. Na wósobu wězane daty směju se jano z dobrowólным a wuraznym pšigłosenim wopšawnjonego zwěšćowaš, składowaš, wobžěłowaš, dalejdawaš abo howacej wužywaš.

(2) Wobgranicowanja su jano w pšewažecem powšykнем zajmje pšez kazń abo na zaklaže kazni we wobłuku w njej póstajonych wótmyslenjow dowólone. Kužde zwěšćenje na wósobu wězanych datow ma se ned wopšawnjonemu znate cyniš, gaž zaměr zwěšćenja to dowóljo.

(3) Na zaklaže zwěžkopšawnych pšedpisow ma se zarědowaš wustawowy šćit kraja, kenž pódlazy wósebnej parlamentariskej kontroli. Jomu njepšistoje žedne policajske pšawa. Wón teke njesmějo policiju w zmysle amtskeje pomocy wó napšawy pšosys, za kótarež sam njejo wopšawnjony.

Artikel 12 (Jadnakosć)

(1) Wšykne luže su pšed kaznju jadnake. Kuždažkuli swójowólnosć a kuždycke njewěcowne a njejadnake póstupowanje jo zjawnej mócy zakazane.

(2) Nichten njesmějo se dla swójeje rase, swójogo póchada, swójeje narodnosći, swójeje rěcy, swójogo roda, swójeje seksualneje identity, swójogo socialnego póchada abo položenja, swójeje zbrašnosći, swójogo religioznego, swětonaglědnego abo politiskego pšeznanjenja priwilegěrowaš abo slědk stajaš.

(3) Žony a muže su rownopšawne. Kraj jo zawězany, se staraš ze statkownymi napšawami wó rownostajanje žonow a mužow we powołanju, zjawnem žywnjenju, kubljanju a wukubljanju, we familiji ako teke we wobłuku socialnego zawěšćenja.

(4) Kraj, gmejny a gmejske zwězki su zawězane, se staraš wó rownogódnosć žywieńskich wuměńnenjow luži ze zbrašnosćami abo bžeze zbrašnosćow.

Artikel 13 (Lichota wědobnosći, wěry a wuznaša)

(1) Lichota wědobnosći, wěry a lichota religioznego a swětonaglědnego wuznaša stej njezranjobnej, jeju njemólone wugbaše se zawěsćijo.

(2) Nichten njejo zawězany, swójo religiozne abo swětonaglědne pšeznanjenje pokazaš. Zastojnstwa maju jano pón pšawo, se za pšislušnosću k religioznemu zgromaženstwu pšašaš, gaž su z tym pšawa a winowatosći zwězane.

(3) Nichten njesmějo se nuzkaš k wobželenju pši religioznem abo swětonaglědnem jadnanju abo k naložowanju religiozneje formy pšisegi.

(4) Njamóžo-li bergaš stašańske winowatosći spońiš, dokulaž su pšešiwo jogo wědobnosći, ma kraj jomu we wobłuku swóжих móžnosćow druge, rownogóдне stušnosći pósředniš. To pak njeplaši za wótedanki.

Artikel 14 (Njezele a swěženje)

(1) Kraj šćita njezele a wót stata pšípóznate swěženje ako dny wótpócywanja wót žěla.

(2) Z nježelami a swěženjami zwězane tradicije maju se wažyš.

(3) Nadrobnosci rědujo kazń.

Artikel 15 (Njezranjobnosć bydlenja)

(1) Bydlenje jo njezranjobne.

(2) Pšěpytowanja směju se jano wót sudnika abo na zaklaže sudniskego rozsuda, w tšachu dla komudy pak teke wót drugich w kaznjach pšědwižonych organow póstajis a jano w tam pšědписanych formach pšewjasć.

(3) Zapšimješa a wobgranicowanja směju se jano pšewjasć k woboranju powšykejne tšašnosći abo w tšachu wó žywjenje za jadnotliwe wósoby, na podloze kazni teke k wótwobrošenju doraznych tšachow za zjawnu wěstosć a za pórěd, wósebnje k wótpóranju nuze dla felujucego bydleńskego ruma, k woboranju tšašnosći mrětwy abo k šćitu wobgrozonych žiši a młodostnych.

Artikel 16 (Listowe, postowe a telefonowe pótajmstwo)

(1) Listowe ako teke postowe a telefonowe pótajmstwo su njezranjobne.

(2) Zapšimješa su jano dowólone na zaklaže kazni, kótaraž móžo parlamentarisku kontrolu a musy nanejmnjej pózdžejšu sudnisku kontrolu pšědwižeš.

Artikel 17 (Wólnosć)

(1) Wšykne luže maju pšawo na wólnosć.

(2) Pšawo, pšebywaš a se zasedliš na kuždemžkuli městnje, smějo se jano

Artikel 18 (Pšawo na azyl, zakaz pšepódaša a wustarcenja)

- (1) Politiski pšeslědowane maju pšawo na azyl.
- (2) Wukrajniki njesměju se pšepódaš abo wustarcyš do jadnogo kraja, w kótaremž jim grozy tšach wótštrofowanja k smjerši abo katowanja.

Artikel 19 (Lichota měnjenja a medijow)

- (1) Kuždy ma pšawo, informacije a měnjenja w kuždej formje lichotnje rozšyrjaš a se z powšykne pšistupnych abo drugih pó pšawje zwužywajobnych žrědłow informěrowaš. Plašiwosć toš tych pšawow w službnych abo žělowych poměrach smějo se jano na zaklaže kazni wobgranicowaš.
- (2) Lichota casnikarstwa, rozgłosa, filma a drugih masowych medijow jo zawěšćona. Kazń ma pšez ředowanja w póstupowanju zawěšćiš, až se wjelerakosć w towarišnosći wobstojecych měnjenjow w casnikarstwje a rozgłosu wuraznijo.
- (3) Kazniske wobgranicowanja k šćitoju žiši, młodostnych ako teke cesći a drugih wažnych pšawniskich dobytgow su dowólone. Wójnska propaganda a zjawne, cłowjecnu dostojnosć ranjeje, diskriminěrowanja su zakazane.
- (4) Rozgłos a telewizija matej nadawk, pšez pósrědnjenje wjelerakosći programow pšinosowaš k twórjenju zjawneho měnjenja. Mimo zjawno-pšawniskich medijowych institucijow maju se na zaklaže kazni priwatne sćelaki dowóliš. Pši tom ma se nejwuša měra wjelerakosći měnjenjow zawěšćiš.
- (5) Žurnalistiskej žětabnosći pó pšawje njesmějo se pšez winowatosć dopokaza zamóžnosći, skonfiskowanje a pšepytowanje zadoras.
- (6) Censura njama se pšewjasć.

Artikel 20 (Lichota zjadnošenja)

(1) Wšykne luže maju to pšawo, partaje, zjadnošeństwa, towaristwa, towarisności a druge zwězki založyś a jim pśistupiś. Wšykne zjadnošenja maju to pšawo, lichotnje a samostatnje póstajiś swój nutśikowny pórěd.

(2) Zjadnošenja, ako po swójom zaměrje abo ze swójeju žělabnosću se pšejdu pšeśiwo wustawje, chłostańskim kaznjam abo pšeśiwo dorozměšu mjazy ludami, deje se na zaklaže kazni wobgranicowanjam pódstajiś abo se zakazaś.

(3) Partaje a bergarske gibanja, ako se zaběraju ze zjawnymi nadawkami a wobwliwuju zjawne twórjenje měnjenja, maju w swójom nutśikownem pórěže wótpowědowaś demokratiskim zasadam. Lichota jich sobustatkownosći pśi politiskem twórjenju wóle ma se zawěsćiś.

3. Wótrězk:

Politiske pšawa sobupóstajenja

Artikel 21 (Pšawo na politiske sobupóstajenje)

(1) Pšawo na politiske sobupóstajenje jo zawěsćone.

(2) Kuždy ma wótpowědnje gózenjoju, zamóžnosćam a fachowym wugbaśam samske pšawo na pśistup k zjawnym amtam, dalokož njejo za wužywanje kněžarskich pśizwólenjow něčo drugego kazniski pśedpisane. Pušćenje ze žěla abo discipliněrowanje dla sobustatkowanja w bergarskich gibanjach, zwězkach, religioznych zgromaženstwach abo partajach njejo dowólone.

(3) Wšykne luže maju to pšawo, se w bergarskich gibanjach abo zwězkach zgromažowaś k wobwliwowanju zjawnych nastupnosćow. Toś te maju pšawo na informěrowanje pšez wšykne statne a komunalne městna a na pśednjasenje jich pšosbow pśi wótpowědných městnach a zastupnikojskich korporacijach. Nadrobnosći rědujo kazń.

(4) Kuždy ma pó kazni pšawo na glědanje do aktow a howacnych amtskich pódlóžkow zastojnstwow a zastojnskich institucijow kraja a komunow, dalokož tomu napšeśiwo njestoje wažne zjawne abo priwatne zajmy.

(5) Chtož jo pšez zjawne abo priwatne pšedewzeša w swóich pšawniski šćitanych zajmach pótrjefjony, ma pšawo na wobželenje pši jadnanju. Samske pšawo maju teke zjadnošeństwa pótrjefjonych. Nadrobnosci rědujo kazń.

Artikel 22 (Wólby a ludowe wótgłosowanja)

(1) Kuždy bergař ma pó dokóńcenu wósymnastego žywieńskego lěta pšawo, do krajnego sejma a do komunalnych zastupnikojskich korporacijow wóliś a se do nich wóliś daś. Drugim wobydlarjam Bramborskeje maju se toś te pšawa pšizwóliś, gaž a dalokož to Zakładna kazń dowóljo.

(2) Kuždy bergař ma pó dokóńcenu wósymnastego žywieńskego lěta pšawo, se wobželiś na ludowych iniciatiwach, ludowych póžedanjach a ludowych rozsudach ako teke na wobydlarskich pšosbach, bergarskich póžedanjach a bergarskich rozsudach. Druge wobydlarje maju to pšawo, se wobželiś na ludowych iniciatiwach a wobydlarskich pšosbach; to pšawo, se wobželiś na ludowych póžedanjach a ludowych rozsudach ako teke na bergarskich póžedanjach a bergarskich rozsudach, ma se jim pšiwdaś, gaž a dalokož to Zakładna kazń dowóljo. Kazń móžo póstajis, až se starobna granica za wobželenje na ludowych iniciatiwach a wobydlarskich pšosbach na šesnasćo lět znižyjo.

(3) Wólby a ludowe wótgłosowanja su powšykne, njepósrédne, jadtakne, lichotne a pótajmne. Wopšawnjone k wobželenju na wólbach su partaje, politiske zjadnošeństwa, zapisane zjadnošeństwa a jadtakliwe bergarje. Wótpóslańce se pó takej wašni póstupowanja wóle, kótaraž wólb wósobiny ze zasadami poměroweje wólby zwěžo. Pšespytowanje wólby a pšespytowanje wótgłosowanja su ludowym zastupnistwam za wótpowědny wólbny wobwod dowólone. Za pšespytowanje wótgłosowanja ludowego rozsuda pó artiklu 116 wótrězk 1 plaše te z krajom Barliń dojadnane wóthylne rědowanja w statnem dogronje za rědowanje ludowych wótgłosowanjow w krajoma Barliń a Bramborska pšez Noworědowańske dogrono. Rozsudy pódláže sudniskej kontroli.

(4) Chtož se procujo wó městno w ludowem zastupnistwje, ma za pšigótowanje swójeje wólby pšawo na trěbne wulichowanje wót žěta. Nikomu njesmějo se zajzowaś, se wó mandat wótpóslańca procowaś, jen pšewzeš a wugbaś. Wupowěženje abo pušćenje ze žěta stej jano pón dowólonej, gaž wobstoje fakty, kenž daju žěłodawarjeju pšawo na pušćenje bžez wupowěženja.

(5) Nadrobnosci ředuju kazń. Kazń mŕžo wŕsebnje pŕedwiŕeŕ, aŕ te we wŕtrŕzkach 1 do 4 pomjenjone pŕawa jano ten ma, ako jo juŕo wŕŕty cas bergař abo wobydlař we wŕlbnem abo wŕtĝosowařnskem wobwoŕe. Kazń mŕžo teke pŕedwiŕeŕ, aŕ zastojniki, pŕistajone zjawneje ŕlŕŕby a sudniki njamogu rownocasnje byŕ ėlonk krajnego sejma abo komunalnych zastupnikojskich korporacijow.

Artikel 23 (Lichota zgromaŕowania)

(1) Wŕŕkne luŕe maju pŕawo, se mimo pŕizjawjenja abo dowŕlenja mŕrniwje a bŕez bronjow zgromaŕowaŕ.

(2) Zgromaŕjenja a demonstracije pŕd gołym njebjom mogu se pŕstajŕ ako take, kenŕ maju se pŕizjawŕi a kenŕ mogu se pŕi njepŕŕednem tŕachu za zjawnu wŕŕŕŕŕ a pŕd striktnem zachowanim zasady pomŕrnoŕŕi wobgranicyŕ, rozpuŕŕŕi abo zakazaŕ.

Artikel 24 (Pŕawo na peticije)

Kuŕdy ma pŕawo, se sam abo w zgromadnoŕŕi z drugimi wobroŕŕiŕ z pŕŕarkom, z kritiku a wobŕŕŕkowanim na krajny sejm, komunalne samozastupnikojske korporacije a na kuŕde howacne statne abo komunalne mŕŕŕno. Wobŕŕoj pŕawo na wŕtegrono w pŕimŕrjonem casu.

4. Wŕtrŕzk:

Pŕawa Serbow

Artikel 25 (Pŕawa Serbow)

(1) Pŕawo serbskego luda na ŕĕit, zachowanie a woplŕwanie ŕwŕjeje narodneje identity a ŕwŕjogo starodawnego sedleńskego ruma se zarucyjo. Kraj, gmejny a gmejnske zwŕŕki ŕpŕchuju zwopŕawŕjenje togo pŕawa, wŕsebnje kulturnu samostatnoŕŕ a statkowne politiske sobupŕŕstajenje serbskego luda.

(2) Kraj se procujo wŕ zawŕŕŕenje kulturneje awtonomije Serbow pŕez krajne granice.

(3) Serby maju pŕawo na zdŕarŕanje a ŕpŕchowanie serbskeje řŕcy a kultury w zjawnem ŕywjenu a jeju pŕŕŕedjenje w ŕulach a ŕiŕŕownjach.

(4) W sedleńskem rumje Serbow ma se serbska rěc do zjawnych napismow zapšěgnuš. Serbska chórgoj ma módru, cerwjenu a bětu barwu.

(5) Zwopšawženje pšawow Serbow rědujo kazń. Wóna ma zawěšćís, až w nastupnosćach Serbow, wósebnje pši kaznidawarstwje, serbske zastupniki sobu žělaju.

5. Wótržk:

Manželstwo, familija, žywieńske zgromaženstwa a žiši

Artikel 26 (Manželstwo, familija a žywieńske zgromaženstwa)

(1) Manželstwo a familija matej se wót komuny šćitaš a spěchowáš. Wósebnu wobstarość dostawaju mašerje, sam wótkubłajuce a familije z wjele žišimi ako teke familije ze zbrašnymi swójžbnymi.

(2) Pótrěbnosć na šćit drugich žywieńskich zgromaženstwow, kenž maju na pšecej traš, se pšípóznajo.

(3) Chtož w manželstwje, familiji abo w drugich žywieńskich zgromaženstwach pód psychiskim abo fyziskim gwałtom šerpi, ma pšawo na pomoc a šćit komuny.

(4) Domacne žěło, wótkubłanje žiši, domacne wótwardowanje pótrěbnych a powolańske žěło su pó gódnosći jadnake.

Artikel 27 (Šćit a wótkubłanje žiši a młodostnych)

(1) Žiši maju ako samostatne wósoby pšawo na respektěrowanje jich dostojnosći.

(2) Starjejše maju pšawo na wótkubłanje a winowatosć k wótkubłanju swójich žiši.

(3) Žiši póžywaju na wósebnu wašnju šćit stata a towarišnosći. Chtož žiši wótkubłujo, ma pšawo na pšiměrjonu statnu pomoc a towarišnostnu rozglědnivosć.

(4) Žišam a młodostnym ma se pšez kazń pšizwóliš pšawniska pozicija, kótaraž respektěrujo jich wětšu a wětšu zamóžnosć dowiženja pšez pšípóznaše jich pšiběrajuceje samostatnosći.

(5) Žiši a młodostne maju se pšed šělnym a dušnym zanjerožowanim a znjewužywanim ščitaš. Gaž se derjeměše žiši abo młodostnych wobgrozyjo, wósebnje pšez njedocynjenje zagronitych za wótkublanje, ma komuna trěbnu pomoc zawěsćiš a kazniski zrědowane napšawy pšewjasć.

(6) Kraj, gmejny a gmejske zwězki pódpěruju žišownje a centrumy za lichy cas młodostnych, njewótwisnje wót jich nosarstwa.

(7) Kužde góle ma pó póstajenju kazni pšawo na wótkublanje, kublanje, wótwardowanje a zastaranje w žišowni.

(8) Žěło wót žiši jo zakazane.

6. Wótrězk:

Kublanje, wědomnosć, wuměłstwo a sport

Artikel 28 (Zasady wótkublanja a kublanja)

Wótkublanje a kublanje matej nadawk, spěchowaš wuwíše wósobiny; samostatne myslenje a jadnanje; waženje dostojnosći, wěry a pšeznanjenjow drugich; pšípóznaše demokratije a lichoty; wólu k socialnej spšawnosći; měrniwosć a solidaritu w zgromadnem žywjenu kulturow a narodow ako teke zagronitosć za pširodu a wobswět.

Artikel 29 (Pšawo na kublanje)

(1) Kuždy ma pšawo na kublanje.

(2) Kraj ma winowatosć, založyš zjawne kublanišća a spěchowaš powołańske systemy wukublanja.

(3) Kuždy ma pšawo na jadnaki pšístup do zjawnych kublanišćow, njewótwisnje wót swójeje góspodarskeje a socialneje situacije a wót swójogo politiskego pšeznanjenja. Wobdarjone, socialnje slědk stajane abo zbrašne luže maju se wósebnje spěchowaš.

Artikel 30 (Šulstwo)

- (1) Wóno wobstoj powšykna winowatosć chójženja do šule.
- (2) Šulstwo stoj pód dohlědom kraja. Pši wugótowanju statkujy starjejše, ceptarje a wukniki ako teke jich zastupnistwa a zwězki sobu.
- (3) Šulstwo ma zawěsćiš wótwórjonosć, pšepušćliwosć a wšakorakosć kublańskich směrow.
- (4) Za pšiwzeše do dalejwjedujucych šulow su mimo žycenja za wótkublanje wopšawnjonych teke zamóžnosći, wugbaša a wobdarjonosći wuknika rozsuzěce.
- (5) Kraj a nosarje komunalnego samozastojnstwa maju winowatosć, šule zarědowaš a je spěchowaš. Wucba w toš tych šulach jo dermo. Liche wubrašće wucbnych a wuknjeńskich srědkow ma se pšez kazń rědowaš.
- (6) Pšawo na zarědowanje šulow w lichem nosarstwje se pó artiklu 7 wótrězk 4 Zakładneje kazni zawěsćijo. Nosarje maju pšawo na zjawny pšiplašonk za financěrowanje.

Artikel 31 (Lichota wědomnosći)

- (1) Wědomnosć, slěženje a wucba su lichotne.
- (2) Slěženja pódlaže kazniskim wobgranicowanjam, gaž zamogu zranišć cłowjesku dostojnosć abo znicysć pširodne žywjenske zakłady.
- (3) Lichota wucby njewulichujo wót zwěrnosći k wustawje.

Artikel 32 (Wusoke šule)

- (1) Wusoke šule maju we wobłuku kaznjow pšawo na samozastojnstwo, pši kótaremž su wuwucujuce, druge pšistajone a studenty wobžěłone.
- (2) Pšawo na založenje wusokich šulow w lichem nosarstwje se zawěsćijo.

(3) Pšistup k studiumoju na wusokej šuli ma kuždy, kenž jo zložyl wusokošulsku zdrjałosć. Nabywanje wusokošulskeje zdrjałosći za žělabnych a pšistup k studiumoju na wusokej šuli bžeze wusokošulskeje zdrjałosći matej se wólažcyš .

(4) Za wukublanje swóich duchownych maju cerkwje pšawo, wutwórís a financěrowaš swójske instituty z wusokošulskim charakterom. To wótpowědne plaši za religiozne zgromaženstwa. Wobsajženje profesurow na statnych teologiskich fakultetach se stawa w dojadnanju z cerkwjami.

(5) Nadrobnosći rědujo kazń.

Artikel 33 (Dalejkublanje)

(1) Dalejkublanje dorosćonych ma se wót kraja, gmejnow a gmejnskich zwězkow spěchowaš. Pšawo na załoženje kubłanišćow za dalejkublanje w lichem nosarstwje jo zawěšćone.

(2) Kuždy ma pšawo na wulichowanje wót žěla za powołańske, kulturne abo politiske dalejkublanje. Nadrobnosći rědujo kazń.

Artikel 34 (Wuměłstwo a kultura)

(1) Wuměłstwo jo lichotne. Wóno trjeba zjawne spěchowanje, wósebnje pšez pódpěru za wumělcow .

(2) Kulturne žywnjenje w swójej wjelerakosći a dalejdawanje kulturnego derbstwa se zjawnje spěchujotej. Wuměłske twórby a pomniki kultury stoje pód šćitom kraja, gmejnow a gmejnskich zwězkow.

(3) Kraj, gmejny a gmejnske zwězki pódpěruju wobžělenje na kulturnem žywnjenju a zmóžnju pšistup ku kulturnym pokładam.

Artikel 35 (Sport)

Sport jo spěchowanja gódny žěl žywnjenja. Spěchowanje sporta wót kraja, gmejnow a gmejnskich zwězkow jo wusměrjone na wurownany a pótrjebje wótpowědujucy poměr mjazy ludowym a wugbašowym sportom. Wóno dej žiwaš na wósebnje pótrěbnosći wuknikow, studentow, seniorow a zbrašnych.

7. Wótrězk:

Cerkwje a nabóžninske zgromaženstwa

Artikel 36 (Pšawniska pozicija)

(1) Wóno njewobstoj žedna statna cerkwja.

(2) Cerkwje a nabóžninske zgromaženstwa rěduju a zastoje swóje nastupności samostatnje w ramiku za wšykných plašecych kaznjow. Wóni wobsajžaju swóje zastojnstwa mimo sobustatkowanja stata abo bergarskeje gmejny.

(3) Kraj pšipóznawa zjawnostny nadawk cerkwjow a nabóžninskich zgromaženstwow. Wóni su korporacije zjawneho pšawa, dalokož běchu to doněnta. Druge nabóžninske zgromaženstwa dostanu na pšosbu samske pšawa, gaž jich wustawki a licba jich člownikow garantěruju wěstosć dalejtraša a se makaju z tymi w artiklu 2 wótrězk 1 pomjenjonymi zasadami a zakladnymi pšawami toś teje wustawy.

(4) Cerkwje a nabóžninske zgromaženstwa směju, dalokož su korporacije zjawneho pšawa, wót swójjich člownikow danki zběraš na zaklaže statnych lisćinow za danki.

(5) Zjadnošeństwa za zgromadne woplěwanje jadnogo swětonaglěda su nabóžninskim zgromaženstwam rownogódne.

Artikel 37 (Wobsejžeństwo a statne winowatosći)

(1) Wobsejžeństwo a druge pšawa cerkwjow, nabóžninskich zgromaženstwow a jich institucijow nad swójsctwom, kótarež jo póstajone za kultusowe, kublańske a dobrotne zaměry, su zawěšćone.

(2) Cerkwjam a nabóžninskim zgromaženstwam pó kazni, dogronje abo howacnych pšawach pšistojecje winowatosći kraja a nosarjow komunalnego samozastojnstwa mogu se jano pšez dojadnanje wótpóraš. Dalokož jo wót takich dojadnanjow kraj pótrjefjony, trjebaju wóni wobkšusenje pšez krajnu kazń.

Artikel 38 (Dušepastyrstwo)

We wótwardowarnjach, chórownjach, chłostarnjach a pódobnych zjawnych institucijach ako teke pla policije maju se cerkwjam a nabóžniskim zgromažeństwam namše, dušepastyrstwo a sakramenty zmóžniš wótpowědnje wobstojecym póžedanjam. Artikel 13 wótrězk 3 se nałožujo.

8. Wótrězk:

Pšíroda a wobswět

Artikel 39 (Ščit pšírodných žywjeńskich zakładow)

(1) Ščit pšírody, wobswěta a wót cłowjeka kultiwěrowaneje krajiny ako zakład něntejšnego a pšíducego žywjjenja jo winowatosć kraja a wšych luži.

(2) Kuždy ma pšawo na ščit swójeje njewobškózonosci pšed zranjenjami a njeznjasliwymi wobgroženjami, kótarež nastawaju z pšeměnjenjow pšírodných žywjeńskich zakładow.

(3) Zwěrje a rostlina se ako žywej byši wažytej. Družyna a družynje wótpowědujucy žywjeński rum matej se zdžaržaš a ščitaš.

(4) Statna wobswětowa politika ma se procowaš wó žarjabne wužywanje a wó znowawužywanje surowiznow ako teke wó žarjabne wužyše energije.

(5) Kraj, gmejny, gmejske zwězki a howacne korporacije zjawneho pšawa maju winowatosć, wobswět ščitaš pšed škódami a wobšěženjami a se wó to staraš, až se wobswětowe škódy wótporaju abo wurownaju. Zjawne a priwatne projekty maju pó kaznjach swóju znjasliwosć z wobswětom dopokazaš. Wobsejžeństwo móžo se wobgranicowaš, gaž se pšez jogo wužywanje njekazniski wobswětowo mócnje zeškózižo abo wobswět se wobgrozižo.

(6) Wótpóranje wótpadankow, kótarež njejsu nastali we wobcerku kraja, jo pód žiwanim na wósebności Barlinja jano we wuwžeńnych padach dowólone a zakazane, gaž su pó swójeje kakosci wósebnje tšašne za strowosć abo za wobswět. Nadrobnosci řědujo kazń.

(7) Kraj, gmejny a gmejske zwězki maju slušnosť, informacije wó tuchylnych a docakowanych wobšěženjach pširodnego wobswěta zwěšćić a dokumentěrowaš; wobsejzarje a wugbarje založkow maju wótpowědnu slušnosť wózjawjenja. Kuždy ma pšawo na toš te informacije, dalokož tomu napšešiwu njestojte pšewažece zjawne abo priwatne zajmy. Nadrobnosci řědujo kazń.

(8) Skjaržba zjadnošeństwow jo dowólona. Pšípózmate zjadnošeństwa za wobswět maju pšawo na wobželenje pši zastojnskich jednanjach, kótarež nastupaju pširodne žywieńske zakłady. Nadrobnosci řědujo kazń.

(9) Kraj se wó to stara, až se w krajnem wobcerku žedne atomowe, biologiske abo chemiske broni njewuwijaju, njegótuju a njeskladuju.

Artikel 40 (Grunty a zemja)

(1) Wužywanje gruntow a wódow jo wósebnje zajmam powšykności a pšiducym generacijam winowate. Jich pšedawanje móžo se pšez kazń wobgranicowaš. Grunty a zemja, kótarež slušaju kraju, směju se jano pó póstajenju kazni pšedawaš. Jich wužywanje ma se pšedewšym pšez wótnajmowanje a derbne twarske pšawo ředowaš.

(2) Wudobywanje zemskich pokładow pomina statne pšizwólenje. Pši tom ma se wósebnje glědaš na zjawny zajm nješkódnego wužywanja zemje.

(3) Kraj, gmejny a gmejske zwězki maju slušnosť, pši glědanju na zasady za šćit pširodnego wobswěta, wšym lužam pšistup do pširody, wósebnje do górow, lěsow, k jazoram a rěkam zmóžniš a gaž jo trjeba, jen pšesajziš.

(4) Založenje a zdžaržanje nacionalnych parkow a šćitanych pširodnych krajninow matej se spěchowaš. Pomniki pširody stoje póđ zjawnym šćitom. Nadrobnosci řědujo kazń.

(5) Kraj se wó to procujo, až militarnje wužywane grunty wěcej a wěcej pšeju do ciwilnego wužywanja.

9. Wótrězk:

Wobsejžeństwo, góspodarstwo, žěło a socialne zawěšćenje

Artikel 41 (Wobsejžeństwo a pšawo na derbstwo)

(1) Wobsejžeństwo a pšawo na derbstwo stej zawěšćonej. Wopšimješe a wobgranicowanja su pšez kazni póstajone.

(2) Wobsejžeństwo napołožyjo winowatosći. Jogo wužywanje ma tejerownosći słužyš derjeměšu wšych luži.

(3) Kraj spěchujo šyroke rozšyrlenje wobsejžeństwa, wósebnje wutwórjenje zamóženja pla žělobjerucych pšez wobželenje na produktiwne swójtstwe.

(4) Wuswójenje jo jano za derjeměše wšych luži dowólone. Wóno smějo se jano pšez kazń abo na zaklaže kazni pšewjasć, kótaraž wašnju a rozměru zarownanja rědujo. Zarownanje ma se póstajis ze spšawnym wótwaženim zajmow powšykności a wobžělonych.

(5) Grunty a zemja, pokłady pšírody a produkcijne srědky mogu pšez kazń, kótaraž wašnju a rozměru zarownanja rědujo, pšejs do zgromadnego wobsejžeństwa abo do drugih formow wobsejžeństwa za derjeměše wšych luži. Za zarownanje plaši wótrězk 4 sada 3 wótpowědnje.

Artikel 42 (Góspodarstwo)

(1) Kuždy ma pšawo na liche rozwijanje góspodarskeje samoiniciatiwy, dalokož njezranijo pšawa drugih a se njepšejšo pšešiwu wustawje a jej wótpowědujucym kaznjam. Kraj se procujo wó wuběžowanje a šansowu spšawnosć.

(2) Góspodarske žywjenje ma se pó zasadach socialnje spšawnego wikogóspodarskego póřěda, kenž ma winowatosć šćitaš pšírodny wobswět. Znjewužywanje góspodarskeje mócy njejo dowólone a tomu dej se zadoráš.

Artikel 43 (Rolnikarstwo a gólnikarstwo)

(1) Wužywanje zemje wót rolnikarstwa a gólnikarstwa ma se wusměrić na spšawnosć pši wubrašu městna, na stabilnosć wunoskow a ekologisku znjasliwosć.

(2) Kraj spěchujo wósebne pšinosk rolnikarstwa a gólnikarstwa k wótwardowanju kulturneje krajiny, k wobchowanju wejsnego ruma a k šćitu pširodneho wobswěta.

Artikel 44 (Spěchowanje struktury)

Kraj zawěšćijo spěchowanje struktury regionow ze zaměrom, stwórić a wobchowaš we wšych krajnych žělach rownogodne žywjeńske a žělowe wuměńjenja.

Artikel 45 (Socialne zawěšćenje)

(1) Kraj ma winowatosć, we wobłuku swóich mócow, se staraš wó garantowanje pšawa na socialne zawěšćenje w paže chórosći, njegluki, inwalidstwa, zbrašnosći, pótrěbnosći wótwardowanja a w starstwje. Socialne zawěšćenje ma zmóžniš ćłowjeka dostojnu a samozagronitu wašnju žywjenja.

(2) W situacijach nuze, kenž njezmóžniju ćłowjeka dostojne žywjenje a kenž se njedaju wótpóraš z pomocu swójskich mócow a srědkow, wobstoj pšawo na socialnu pomoc.

(3) Zarědowanje a financěrowanje institucijow za wobradowanje, zastaranje a wótwardowanje w starstwje, pši chórosći, zbrašnosći, inwalidstwa a pótrěbnosći wótwardowanja ako teke za druge socialne a karitatiwne zaměry matej se wót stata spěchowaš, njewótwisnje wót jich nosarstwa. We wótwardowarnjach maju wobydlarje pšawa na sobupóstajenje.

Artikel 46 (Pomoc w nuzy)

Kuždy ćłowjek jo w padach njegluki, katastrofow a w padach wósebnych situacijow nuze, wótpowědnje kaznjam winowaty k pomocy w nuzy .

Artikel 47 (Bydlenje)

(1) Kraj ma winowatosć, we wobłuku swójjich mócow, se staraš wó garantowanje pšawa na pšiměrjone bydlenje, wósebne pšez spěchowanje bydleńskego swójjstwa, pšez napšawy socialneje bydlenjotwari, pšez šćit najmarjow a pšez pšiplašonki za najm.

(2) Rumowanje jadnogo bydlenja smějo se jano pšewjasć, gaž stoj narownańske bydlenje k dispoziciji. Pši wótważenju zajmow ma se wósebne žiwaš na wóznam bydlenja za wježenje dostojnego cłowjecnego žywjjenja.

Artikel 48 (Žěło)

(1) Kraj ma winowatosć, we wobłuku swójjich mócow, se pšez politiku staraš wó polne žěło a spěchowanje žěła, wó pšesajženje pšawa na žěło, kótarež wobpšimuju pšawo kuždego jadnotliwca, zaslužys swóje žywjjeńske wudawki z takim žěłom, ako jo sebje lichu wuzwólił.

(2) Powołańske wobradowanje mimo zaplašenja a pósrědnjenje žěła se zawěšćijotej. Dalokož njedajo se pšiměrjona móžnosć za žěło dopokazaš, wobstoj pšawo na pšekublanje, powołańske dalejkublanje a na zežywjjeńsku pódpěru.

(3) Žěłobjeruce maju pšawo na wěšte, strowe a cłowjeka dostojne žěłowe wuměńjenja. Muske a žeńske maju pšawo na samske myto pši rownogódnem žěle.

(4) Wuknjeńcam, samodrugim, sam wótkubłajucym, chórym, lužam ze zbrašnosćami a staršym žěłobjerucym pšistoj wósebny šćit pšesiwo wupowěženju.

Artikel 49 (Lichota powołańja)

(1) Kuždy ma pšawo, swójo powołańje lichu wubraš a wugbaš. Do teje lichoty smějo se jano z kaznju abo na zaklaže kazni zapšimnuš.

(2) Zjawne, za wšych samske žěłowe a službne winowatosći su jano za wósebne, pšez kazń póstajone zaměry dowólone.

Artikel 50 (Sobupóstajenje)

Pśistajone a jich žěłarnistwa maju kaznjam wótpowědne pšawo na sobupóstajenje w nastupnosćach zawodow, pśedewzešow a instancow.

Artikel 51 (Lichota koalicije a pšawo na štrajkowanje)

(1) Pšawo, za zachowanje a spěchowanje žěłowych a góspodarskich wuměnjenjow koalicije twóriš, jo za kuždego a za wšykne powołanja zawěšćone. Dojadnanja, kenž toš to pšawo wobgranicuju abo jomu zadoraš wopytuju, su knicomne a na to wusměrjone napšawy su njekazniske.

(2) Pšawo koalicijow wobpśimjejo wósebne wobzamknjenje tarifowych dogronow, kótarež mogu se za powšykne plašece póstajiš. Žěłarnistwa maju pó póstajenju kaznjow pšawo na pśistup do wšyknych zawodow, pśedewzešow a instancow. Pšawo na štrajkowanje jo zawěšćone.

10. Wótrězk:

Sudniske póstupowanje a chłostanje

Artikel 52 (Zakładne pšawa pśed sudnistwom)

(1) Wuwžešne sudnistwa njejsu dowólone. Nikomu njesmějo se kazniski sudnik zajžowaš.

(2) Sudnistwa za wósebne resorty mogu se jano pśez kazń załožyš.

(3) Wšykne luže su pśed sudnistwom jadnake a maju pšawo na słyšanje w sudnistwje.

(4) Kuždy ma pšawo na fairne a běžne jadnanje pśed njewótwisnym a njestrońskim sudnistwom. Zjawnosć móžo se jano pó póstajenju kazni wót wobžělenja wuzamknuš.

(5) Nichten njesmějo se nuzkaš k znankstwu pšešiwu sebje samemu abo pšešiwu wósobam, kenž su pó kazni ako blisko stojece póstajone.

Artikel 53 (Zakładne pšawa we chłostańskem jadnanju)

(1) Njestatk móžo se jano chłostaś, gaž běšo chłostajobnosť pšed jogo wugbašim kazniski póstajona.

(2) Kuždy dla chłostajobnego njestatka wobwinowany abo pšeskjaržony ma se tak dlujko ako njewinowaty wobglédowaś, dlujkož njejo pšawomócnje zasuzony.

(3) Nichten njesmějo se dla samskego njestatka na zakłaže powšykných kaznjow wěcej razow pochłostaś.

(4) Wobwinowany ma pšawo, w kuždej situaciiji sudniskego jadnanja pomoc zaščitowarja wužywaś.

Artikel 54 (Chłostanje)

(1) Pši chłostanju ma se na cłowjecnu dostojnosť žiwaś; wóno dej jako zaměr měś, chłostańca wuzamóžniś, w pšiducem casu wjasć swójo žywjenje we socialnej zagronitości bžeze chłostańskich njestatkow.

(2) Pušćony chłostańc ma pó póstajenju kaznjow pšawo na pomoc za swójo zasejarědowanje do towarišności.

3. Głowny žěl: Statna organizacija

1. Wótrězk: Krajny sejm

Artikel 55 (Krajny sejm)

(1) Krajny sejm jo wuzwólone zastupnistwo luda.

(2) Opozicija jo wažny wobstatk parlamentariskeje demokratije. Wóna ma pšawo na rowność šansow.

Artikel 56 (Lichotny mandat wótpóslańcow)

(1) Wótpóslańce su zastupniki cełego luda a njejsu na nadawki a pšikaze wězane. Nichten njesmějo jadnogo wótpóslańca nuzkaś, pšesiwo swójej wědobności abo pšesiwo swójomu pšeznanjenju jednaś.

(2) Wótpóslańce maju wósebnje to pšawo, se w krajnem sejmje a w jogo wuběrkach wugroniś, pšašanja a pšosby stajaś ako teke pši wólbach a wobzamknjenjach sobugłosowaś. Na pšašanja na kněžarstwo ma se bžez komuženja pó nejlěpšem wěženju a dospołnje wótegroniś. Nadrobnosci řědujo jadnański pórěd.

(3) Wótpóslańcam ma se pśistup k zastojnstwam a k službnym instancam kraja zmóžniś. Toś te maju jim na pominanje teke informacije z datajow daś ako teke akty a howacne amtojske pódložki pśedpołożyś. Pominanje ma se na krajne kněžarstwo abo, dalokož jen to pótrfejijo, na krajny liceński dwór zapódaś. Informacija ako teke pśedpołożenje aktow a howacnych amtojskich pódložkow matej se bžez komuženja a dospołnje staś.

(4) Pódawanje informacijow abo pśedpołożenje aktow a howacnych amtojskich pódložkow smějotej se jano pón wótpokazaś, gaž pšewažece zjawne abo priwatne zajmy za pótajmstwo to raznje pominaju. Rozsud ma se wótpóslańcoju zdžěliš a wobtwariś.

Artikel 57 (Indemnosc)

Wótpóslańc njesmějo se nikula dla swójego wótgłosowanja abo dla jadnogo wugronjenja w krajnem sejmje, w jadnom jogo wuběrkow abo we frakciji sudniski abo službnje pśeslědowaś abo se howacej zwenka krajnego sejma póchtostaś. To pak njeplaši za wósromošece zranjenja.

Artikel 58 (Imunosc)

Kužda napšawa za chłostańske pśeslědowanje pšešiwu jadnomu wótpóslańcoju, kužde popajzeństwo a kužde howacne wobgranicowanje jogo wósobinskeje lichoty maju se na pominanje krajnego sejma wótstarcyś, gaž se pšez nje parlamentariske žělo krajnego sejma wobwliwujow.

Artikel 59 (Pšawo na wótpokazanje znankstwa)

Wótpósłańce maju pšawo, za wósoby, kótarež su se jim we jich funkciji ako wótpósłańce dowěřili a za fakty, kenž su w toš tej funkciji dowěřliwje zgónili, znankstwo wótpokazaš. Dalokož toš to pšawo na wótpokazanje znankstwa sega, njejstej pšepytowanje a zebraše dowólonej. Pšawo na wótpokazanje znankstwa njezgubijo swóju plašiwosć pšez skóńcenje mandata.

Artikel 60 (Zarownanje)

Člonki krajnego sejma dostawaju jedno swójej zagronitosći wótpowědne a jich njewótwisnosć zawěšćujuce zarownanje. Nadrobnosći rědujo kazń.

Artikel 61 (Pšeskjaržba wótpósłańca)

(1) Wótpósłańc, kótaryž z póžednosću za dobytkom swój wliw abo swóju wědu ako wótpósłańc na taku wašnju znjewužyjo, až se naglědnosć krajnego sejma gropnje wobgrozyjo, móžo se pšed wustawowem sudnistwje pšeskjaržyš.

(2) Pšosba na pšeskjaržbu musy se nanejmjenjej wót jadneje tšešiny člonkow krajnego sejma pódpisaš a trjeba pšigłosowanje wětšiny wót dweju tšešinowu člonkow krajnego sejma.

(3) Wustawowe sudnistwo móžo na zgubjenje mandata wusužiš.

Artikel 62 (Wólbna perioda, nowowólba)

(1) Krajny sejm se pód wuměňjenim slědujucych póstajenjow na pěš lět wuzwólijo. Nowowólba se nanejšeńšej sedymapěšćaset a nejpózdzej šesććaset mjasecow pó zachopjeńku wólbneho casa wótmějo. Prezident krajnego sejma póstajijo w wobjadnosći z prezidiumom krajnego sejma žeń wólbny.

(2) Krajny sejm móžo se na wobzamknjenje wětšiny wót dweju tšešinowu swójjich člonkow rozpušćiš.

(3) W paže rozpušćenja krajnego sejma se nowowólba w běgu sedymćaset dnjow wótmějo.

(4) Krajny sejm se nejpóździej na tšizastem dnju pó swójom wuzwólenju zejžo. Z tym se kónčy wólbny cas pjerwejšnego krajnego sejma.

Artikel 63 (Wólbne pšespytowanje)

(1) Wólbne pšespytowanje jo nadawk krajnego sejma. Toš ten teke rozsuzijo, lěc jaden wótpóslańc jo zgubił swój mandat w krajnem sejmje.

(2) Pšesiwo rozsuduju krajnego sejma jo wobšěžkanje na wustawowem sudnistwje móžne.

(3) Nadrobnosci ředuju kazń.

Artikel 64 (Pósejženja)

(1) Prezident krajnego sejma móžo krajny sejm kuždy cas zwolaš. Wón musy krajny sejm bžez komuženja zwolaš, gaž nanejmjenjej jedna pššina člownikow krajnego sejma abo krajne kněžarstwo to pominatej.

(2) Krajny sejm wuražuju zjawnje. Zjawnosć móžo se z głosami dweju tšešinowu pšibytnych člownikow wuzamknuš. Wó takem naraženju ma se w njezjawnem pósejženju rozsuziš. Pši wuzamknjenju zjawnosći ma se zjawne wobtwarženje pódaš.

(3) Wěrnosciwe rozpšawy wó zjawnych pósejženjach krajnego sejma a jogo woběrkow wóstanu bžeze kuždeje wósobinskeje zagronitosći.

Artikel 65 (Wobzamknjenje)

Krajny sejm wobzamknjo z wětšynu wótedanych głosow, gaž njejo tak, až toš ta wustawa něco drugego póstajijo. Za wólby, ako maju se pšewjasć wót krajnego sejma, mogu se pšez kazń abo pšez jadnański pórěd krajnego sejma wuwzeša dopušćiš.

Artikel 66 (Winowatosć psibytnosći a pšawo na psistup)

(1) Jadna pěšina psibytnych člonkow krajnego sejma abo jedna tšešina člonkow jadnogo wuběrka móžotej sebje psibytnosć kuždego člonka krajnego kněžarstwa pomináš.

(2) Člonki krajnego kněžarstwa a jich zagronite maju psistup k pósejženjam krajnego sejma a k pósejženjam jogo wuběrkow. Člonki kněžarstwa maju pšawo se wugroniš. Nadrobnosći rědujo jadnański pórěd.

(3) Wótrězk 2 njeplaši za psepytowańske wuběrki.

Artikel 67 (Fracije)

(1) Fracije wobstoje z člonkow krajnego sejma. Wóni se ze swójskimi pšawami a winowatosćami ako samostatne a njewótwisne jednotki na žěle krajnego sejma wobžěliju a pódpěruju wutwórjenje parlamentariskeje wóle. Tak maju pšawo na psiměrjone wugótowanje. Wutwórjenje fracije pó konstituěrowanju krajnego sejma trjeba jogo psigłosowanje. Nadrobnosći rědujo kazń.

(2) Nuzkanje k fracijam njejo dowólone.

Artikel 68 (Jadnański pórěd)

Krajny sejm dajo sebje jadnański pórěd.

Artikel 69 (Prezidium)

(1) Krajny sejm wuzwólijo na přědnem pósejženju ze swójeje srježi prezidium, kenž wobstoj z prezidenta, zastupnego prezidenta a dalšych člonkow. Kužda fracija ma pšawo, w prezidiumje zastupjona byś.

(2) Prezident, zastupny prezident ako teke druge cłonki prezidiuma mogu se pšez wobzamknjenje krajnego sejma wótwóliś. Wótwólenje ma płaśiwosc, gaž stej dvě tšešinje cłonkow krajnego sejma pšigłosylej.

(3) Pšawa a winowatosći prezidiuma a jogo cłonkow rědujo jednański pórěd krajnego sejma.

(4) Prezident zastupuju krajny sejm pó wenkownem. Wón pšistajonych krajnego sejma powoľujo a wótwóľujo. Wón wugbajo domacne pšawo a policajsku móc w twarjenju krajnego sejma. Pšepytowanje abo konfiscěrowanje w rumnosćach krajnego sejma smějo se jano staś z pšizwólenim prezidenta krajnego sejma. Wón rozsuzijo wó nabrankach a wudawkach krajnego sejma pó póstajenju góspodarskego plana.

Artikel 70 (Wuběrki)

(1) Krajny sejm twóri wuběrki ze swójeje srjeژی.

(2) Zestajenje wuběrkow ako teke ředowanje pšedsedanow we wuběrkach matej se pó zasadach poměroweje wólby pšewjasć. Kužda frakcija ma pšawo, nanejmnjej z jednym cłonkom w kuždem wuběrku zastupjona byś. Wótpóslańce bžeze frakcije maju pšawo, sobuželaś w jednom wuběrku z pšawom na głosowanje.

(3) Wuběrki statkuju we wobľuku nadawkow, kótarež su wót krajnego sejma dostali. We wobľuku swóжих nadawkow mogu se teke ze swójskeje iniciatiwy z nastupnosću zaběraś a krajnemu sejmju pórucenja pšedpóľožyś.

Artikel 71 (Peticijowy wuběrk)

(1) Peticijowy wuběrk rozsuzijo wó zapódaśach, ako su se na krajny sejm póstali, dalokož krajny sejm sam wó nich njerosuzijo.

(2) Wšykne zastojnstwa a zastojnske instance kraja a komunow maju wuběrkoju na jogo pominanje kuždy cas pśistup dowóliś, informacije teke z datajow daś ako teke akty a howacne amtske pódlóžki pśedpołożyś. Sudnistwa maju w nastupnoścach pšawodawstwa jano informacisku pomoc wugbaś.

(3) Nadrobnosći rědujo kazń.

Artikel 72 (Pšepytowańske wuběrki)

(1) Krajny sejm ma pšawo a na pšosbu jadneje pšiny swójjich člonkow winowatoś, zasajziś pšepytowański wuběrk. Pšedmjat pšepytowanjow ma se pšez wobzamknjenje póstajiś. Nadawk pšepytowanja njesmějo se pšešiwo wóli togo, kenž jo pšosbu stajił, pšeměniś.

(2) Pši zasajženju kuždego nowego pšepytowańskega wuběrka wuměnjijo se pšedsedanje mjazy frakcijami pó pórěže jich wjelikosći. Pšedsedař njama we wuběrku žedno pšawo na głosowanje.

(3) Pšepytowańske wuběrki maju pšawo, dopokaze zwěšćiś. Wóni maju k tomu winowatoś, gaž se to wót zapódarjow pšosby abo wót pšiny člonkow wuběrka pomina. Zwěšćenje dopokazow njejo dowólone, gaž widobnje njelažy we wobłuku pšepytowańskega nadawka. Listowe, postowe a telefonowe pótajmstwo wóstanjo njedotyknjomne. Sudnistwa, zastojnstwa a zastojnske instance kraja a komunow maju slušnoś, pšawnisku a zastojnsku pomoc dawaś, tejerownosći maju dopokaze zwěšćiś a akty pšedpołożyś.

(4) Rozpšawy pšepytowańskich wuběrkow njepódláže sudniskej kontroli. Sudnistwa mogu, gaž kšě, zwěšćone wobstojnosći gódnosći.

(5) Nadrobnosći rědujo kazń.

Artikel 73 (Enkwetne komisije)

Krajny sejm ma pšawo na zasajenje enkwetnych komisijow. Kužda frakcija ma pšawo, nanejmnjej z jadnym członkom w kuždej enkwetnej komisiji zastupjona byś. Nadrobnosci ředuju kazń.

Artikel 74 (Zagronite kraja)

(1) Za zawěšćenje zakładnego pšawa na šćit datow pó artiklu 11 wuzwólijo krajny sejm bžez debaty zagronitego kraja za šćit datow. Pšed jogo wuzwólenim se pšewježo pšiposluchanje we jadnom wuběrku, kótaryž jo krajny sejm póstajit. Wón se wót prezidenta krajnego sejma pomjenijo a se jomu pódstajijo. We wugbašu swójogo amta jo wón njewótwisny, ale ma se kazni pódejšpiś. Wón móžo se kuždy cas wobrośić na krajny sejm. Wšykne zastojnstwa a zastojnske instance kraja a komunow maju winowatosć, jomu na pominanje pšedpołożyś a pšepódaś akty a howacne amtske pódlóžki, pódaś informacije teke z datajow ako teke zmóžniś pšistup do wšykných službných rumnosćow.

(2) Krajny sejm móžo dalšych zagronitych wuzwólisi. Wótrězk 1 sada 3 wótpowědnje plaśi, dalokož njejo nic drugiego kazniski póstajone.

(3) Nadrobnosci ředuju kazń.

2. Wótrězk:

Kaznidawarstwo

Artikel 75 (Kazniska iniciatiwa)

Pšedłogi za kazni mogu se ze srježi krajnego sejma, wót krajnego kněžarstwa abo pšez ludowe požedanje pšedpołożyś.

Artikel 76 (Ludowa iniciatiwa)

(1) Wšykne wobydlarje maju pšawo, krajnemu sejmoju we wobłuku jogo kompetence wěšte temy wutwórjenja politiskeje wóle naraśić. Toś ta ludowa iniciatiwa móžo teke kazniske pšedłogi a pšosby wó rozpušćenje krajnego sejma pšedpołożyś. Iniciatiwa musy se nanejmnjej wót dwažasća tysac wobydlarjow, pšosby wó rozpušćenje krajnego sejma nanejmnjej wót stoapěšzaset tysac bergarjow z pšawom na głosowanje pódpisaś. Jich zastupniki maju pšawo na pšiposluchanje.

(2) Inicjatywy ku krajnemu etatu, k službnym a zastarańskim nabrankam, wótedankam a personalnym rozsudam njejsu dowólone.

Artikel 77 (Ludowe póžedanje)

(1) Njepsígłosyjo-li krajny sejm kazniskej pśedloze, pšosbje na rozpušćenje krajnego sejma abo drugej pśedloze pó artiklu 76 w casu styrych mjasecow, pšewježo se na pominanje zastupnikow inicjatywy ludowe póžedanje.

(2) Žaržy-li krajne kněžarstwo abo tšešina cłonkow krajnego sejma ludowe póžedanje za njedowólone, musy se wustawowe sudnistwo konsultěrowaš.

(3) Ludowe póžedanje jo wuspěšne, gaž jo nanejmnjenjej wósymžaset tysac bergarjow z pšawom na głosowanje jomu w casu styrych mjasecow pśígłosowało. Pšosba wó rozpušćenje krajnego sejma trjeba pśígłosowanje nanejmnjenjej wót dwěšće tysac bergarjow z pšawom na głosowanje.

Artikel 78 (Ludowy rozsud)

(1) Njewótpowědujo-li krajny sejm w casu dweju mjasecowu ludowemu póžedanju, tak se za cas dalšych tšich mjasecow ludowy rozsud pšewježo. Krajny sejm móžo konkurěrujucu kaznisku abo howacnu pśedłogu pó artiklu 76 sobu k wótgłosowanju stajiš. Prezident krajnego sejma ma kazniske pśedłogi z pódanymi pšicynami abo druge za wótgłosowanje naražone pśedłogi w pšiměrjonej formje wózwjawiš.

(2) Kazniska abo druga pśedłoga pó artiklu 76 jo pšez ludowy rozsud pšiwzeta, gaž wětšyna tych, ako su swój głos wótedali, ale nanejmnjenjej běrtyl bergarjow z pšawom na głosowanje, jo pśígłosył.

(3) Pši pšeměnjnjach wustawy ako teke pši pšosbach wó rozpušćenje krajnego sejma matej dvě tšešinje tych, ako su swój glos wótedali, nanejmnjenjej pak položca bergarjow z pšawom na glosowanje, za pšeměnjenje wustawy abo za rozpušćenje krajnego sejma glosowaš. Lice se jano plašiwje „jo“ a „ně“- glose.

Artikel 79 (Změny wustawy)

Wustawa móžo se jano pšez kazń změníš, kótaraž wopšimješe wustawy wuzraznje pšeměniyo abo wudospojniyo. Za to stej pšigłosowanje wětšiny člonkow krajnego sejma z dvěma tšešinoma abo ludowy rozsud pó artiklu 78 wótrězk 3 trěbnej.

Artikel 80 (Pšawniske wukaze)

Połnomóc za wudaše pšawniskego wukaza móžo se jano pšez kazń wugroniš. Kazń ma wopšimješe, zaměr a rozměru wugronjoneje połnomócy póstajiš. Pšawniski zakład ma se we wukazu pomjeniš. Pšedwiži-li kazń, až móžo se połnomóc dalej pšenjasc, tak jo za pšenjajenje połnomócy pšawniski wukaz notny.

Artikel 81 (Wózwajenje, nabyše plašiwosci)

(1) Prezident krajnego sejma ma te wót krajnego sejma wobzamknjone abo pšez ludowy rozsud pšiwzete kazni bžez komuženja wustajiš a w kaznjowem a wukazowem łopjenje za kraj Bramborska wózwajiš.

(2) Pšawniske wukaze se wót togo městna wustaje, kótarež je wudajo a se wózwajiju glědajucy na druge pšawniske póstajenja w kaznjowem a wukazowem łopjenje za kraj Bramborska.

(3) Kužda kazń a kuždy pšawniski wukaz dej žeń nabyša plašiwosci póstajiš. Felujo-li take póstajenje, tak nabydnu plašiwosc wót stjernastego dnja pó wótběgu dnja, na kótaremž jo se kaznjowe łopjeno wózwajilo.

3. Wótrězk:

Krajne kněžarstwo

Artikel 82 (Zestajenje)

Kněžarstwo kraja Bramborska wobstoj z ministarskego prezidenta a z ministarjow kraja.

Artikel 83 (Wólba ministarskego prezidenta)

- (1) Krajny sejm wuzwóljo ministarskego prezidenta bžez debaty w pótajmnm wótgłosowanju z wětšynu swóych člonkow. Pšawo na naraženje ma kuždy wótpósłańc.
- (2) Njedostanjo-li žeden z naražonych w přědnem wótgłosowanju wětšynu, pšewježo se druge wótgłosowanje. Gaž wólba w toś tom wótgłosowanju swój zaměr teke njedojšpijo, tak jo ten wólony, ako w dalšem wótgłosowanju dostanjo nejwěcej glosow.
- (3) Gaž wólba ministarskego prezidenta za cas tšich mjasecow pó konstituěrowanju krajnego sejma swój zaměr njedojšpijo, plaši krajny sejm ako rozpušćony.

Artikel 84 (Powołanje a pušćenje ministarjow)

Ministarski prezident powołajo a pušćijo ministarjow.

Artikel 85 (Kóńcenje amtskego casa)

- (1) Amtski cas ministarskego prezidenta se kóńcy ze zejženim nowego krajnego sejma, amtski cas ministarjow teke z kuždeju drugeju formu wobkóńcenja amta ministarskego prezidenta. Ministarski prezident a ministarje mogu kuždy cas swójo slědkstupjenje wózwajiš.
- (2) Ministarski prezident a na jogo pšosbu teke ministarje maju winowatosć, swóje nadawki až do amtskego nastupa jich naslědnikow dalej wugbaš.

Artikel 86 (Konstruktivny wotum njedowěry)

- (1) Krajny sejm móžo ministarskemu prezidentoju jano z tym njedowěru wugroniš, až wón z glosami wětšynu swóych člonkow naslědnika wuzwóljo.
- (2) Mjazy rozgromom wó pšosbje w krajnem sejmje a wólbu musy nanej-mjenjej wósymastyřzasća gožinow byš, nanejwěcej pak sedym dnjow.

Artikel 87 (Pšašanje dowěry)

Njenamakajo-li pšosba ministarskego prezidenta na krajny sejm, jomu dowěru wugroniś, pšigłosowanje wětšyny clonkow krajnego sejma, móžo se krajny sejm za cas dwažasća dnjow rozpušćiś, gaž njejo w tom casu z glosami wětšyny swójjich clonkow wuzwóliť drugogo ministarskego prezidenta. Gaž krajny sejm toś te pšawa njewužyjo, ma ministarski prezident pšawo, krajny sejm w běgu dalšych dwažasća dnjow rozpušćiś.

Artikel 88 (Pšisega)

Ministarski prezident a ministarje krajnego kněžarstwa do pšiwzeša nadawkow pšed krajnym sejmom slědujuce pšisegaju:

„Pšisegam, aź ceļu swóju móc póscijom derjeměšu luži kraja Bramborska, aź budu jich wužytk pšispórjaś, škódu wót nich wót wobrošowaś, mě dowěrjony amt z nejlěpšym wěženim a zamóženim njestrojki zastojaś, wustawu a kazń zachowowaś a zaščitowaś, swóje winowatosći wědobnosćiwje społnjowaś a spšawnosć kuždemu napšesiwu wopokazowaś.“

Móžo se teke z religioznym zlubjenim pšisegaś.

Artikel 89 (Twórjenje wóle)

Ministarski prezident póstajijo směrnice politiki kněžarstwa a jo za to krajnemu sejmoju zagronity. W ramiku toś tych směrnicow kuždy ministar jomu dowěrjony wobłuk nadawkow samostatnje a ze swójskeju zagronitosću pšed krajnym sejmom nawjeduju.

Artikel 90 (Pšedsedanje, wobzamknjenje, jadnańske nawjedowanje)

(1) Ministarski prezident krajnemu kněžarstwoju pšedseda Kněžarstwo wobzamkno swóje rozsuzenja z wětšynu glosow. W paže rownosći glosow rozsuzijo glos ministarskego prezidenta.

(2) Ministarski prezident wugbajo swóje nadawki pó jadnańskem póřeže, kótaryž jo krajne kněžarstwo wobzamknuło.

Artikel 91 (Pšawo zastupowanja, dogrona)

(1) Ministarski prezident kraj pó wenkownem zastupuju. Wón móžo toś to pšawo na drugogo cłonka krajnego kněžarstwa abo na pódrědowane městna pšenjasć.

(2) Statne dogrona, wósebne dogrona, kenž se na pśedmjaty kaznidawarstwa pósěguju abo wudawki pominaju, za kótarež etatowe srědki njejsu pśedwizone, trjebaju pśigłosowanje krajnego sejma.

Artikel 92 (Pšawo wobgnaženja)

Ministarski prezident wugbajo za kraj w jednotliwem paže pšawo wobgnaženja. Wón móžo toś to pšawo na drugogo pšenjasć.

Artikel 93 (Zastojniki)

Krajne kněžarstwo powołajo a puščijo zastojnikow kraja. Wóno móžo toś to pšawo na drugi gremium pšenjasć.

Artikel 94 (Winowatosć kněžarstwa k informěrowanju)

Krajne kněžarstwo ma winowatosć, krajny sejm a jogo wuběrki docasnje a dokradnje informěrowaś wó pśigótowanju kaznjow a wukazow, wó zasadnych pšašanjach teritorialnego ředowanja, wó planowanju městnow za industriielne investicije a pšewježenju wjelikich pśedewzešow. To samske plaši za sobustatkowanje w Zwězkowej raže ako teke za zgromadne žěto ze Zwězkom, z krajami, z drugimi statami a z Europskeju uniju, dalokož se jedna wó temy zasadnego wóznama. Artikel 56 wótrězk 4 wótpowědnje plaši.

Artikel 95 (Njeznjasliwosć)

Ministarski prezident a ministarje njesměju žeden drugi plašony zjawny amt, žedno rucnikarstwo abo druge powołanje wugbaś. Žeden cłonk kněžarstwa njesmějo pśedewzešeju abo jadnomu jogo organow pśisłušaś, kenž zaměr góspodarskeje cynitosći ma. Wó wuwzešach rozsužijo krajny sejm.

4. Wótrězk: Zastojnstwo

Artikel 96 (Organizacija zastojnstwa)

(1) Organizacija statnego krajnego zastojnstwa a rědowanje zagronitosćow se pšez kazń abo na zakłaže kazni póstajijotej. Nadawki, ako mogu se wót pódrědowanych zastojnskich instancow spuščobnje a zmysłapojnje społniš, maju se toš tym pširědowaš.

(2) Założenje statnych zastojnstwow sluša do zagronitosći krajnego kněžarstwa. Wóno móžo toš to pšawo na drugi gremium pšenjasć.

(3) Nadawki zastojnstwa społnjuju zastojniki a pšislušniki zastojnstwa, kenž žělaju strońskonjewótwisnje a su wustawje a kaznjam zawězane. Zastojniki złože službnu pšisegu. Pšistajone złože zlubjenje.

Artikel 97 (Komunalne samozastojnstwo)

(1) Gmejny a gmejnske zwězki maju pšawo samozastojnstwa. Kraj smějo jano pšawniski doglěd napšešiwu gmejnam a gmejnskim zwěžkam wugbaš.

(2) Gmejny a gmejnske zwězki społnjuju we swójom teritoriju wšykne nadawki měštneje zgromadnosći, ako pó toš tej wustawje abo pó kazni drugim měštnam njepšistojte.

(3) Kraj móžo gmejny a gmejnske zwězki pšez kazń abo na zakłaže kazni zawězaš, nadawki kraja do statka stajiš a se pši tom pšawo pšikaza pó pšawniskich pšedpisach wobchowaš. Gaž se gmejny a gmejnske zwězki pšez kazń abo na zakłaže kazni k społnjenju nowych zjawnych nadawkow zawěžu, pótom maju se pši tom póstajenja za zarowanje kostow wujadnaš. Zawinuju-li toš te nadawki wěcej kostow za gmejny a gmejnske zwězki ako howacej, ma se za to wótpowědne financelne wurownanje k dispoziciji stajiš.

(4) Gmejny a gmejske zwězki deje se ako nejwuše komunalne zwězki zawcasa słyšaś, pjerwej až se psez kazń abo pšawniski wukaz powšyknje pšašanja zrěduju, kótarež jich direktnje pótrjefiju.

(5) Nadrobnosci rědujo kazń.

Artikel 98 (Teritorialne změny)

(1) Teritorij gmejnow a gmejnskich zwězkow móžo se zawinow zjawneho derjeměša dla změniś.

(2) Teritorij gmejnow móžo se psez dojadnanje gmejnow z pšizwólenim amta za pšawniski doglěd, psez kazń abo na zaklaže kazni změniś. Rozpušćenje gmejnow pšešiwu jich wóli pomina wótpowědnu kazń. Pšed změnu teritorija gmejny ma se ludnosć direktnje pótrjefijonych stronow słyšaś.

(3) Teritorij gmejnskich zwězkow móžo se psez kazń abo na zaklaže kazni změniś. Rozpušćenje jadnotliwych wokrejsow pomina wótpowědnu kazń. Pšed rozsuzenim ma se wólone zastupnistwo gmejskego zwězka słyšaś.

(4) Nadrobnosci rědujo kazń.

Artikel 99 (Gmejske danki)

Gmejny maju za społnjenje swójjich nadawkow pšawo, pó póstajenju kaznjow swójske žrědła za danki wótekšyś. Kraj se z pomocu finacialnego wurownanja wó to stara, až gmejny a gmejske zwězki swóje nadawki społniś mogu. We wobłuku finacialnego wurownanja maju se gmejny a gmejske zwězki na nabrankach dankow kraja poměrnje wobžěliš.

Artikel 100 (Komunalna wustawowa skjaržba)

Gmejny a gmejske zwězki mogu wustawowu skjaržbu zapodaś z wobtwarženim, až kazń kraja jich pšawo na samozastojnstwo pó toś tej wustawje rani.

5. Wótrězk:

Financnistwo

Artikel 101 (Góspodarski plan)

(1) Kraj ma ze swójim etatowym góspodarjenim w ramiku pótrěbnośców celogóspodarskeje rownowagi šćitoju pširodnych žywieńskich zakładow něntejšnych a pšiducych generacijow wótpowědowaś.

(2) Wšykne nabranki a wudawki kraja maju se do góspodarskego plana zarědowaś. W krajnych zawodach a pši wósebných wobsejžeństwach trjebaju se jano dodanki abo wótedanki zarědowaś. Dodatny góspodarski plan móžo se na jednotliwe nabranki a wudawki wobgranicyś. Góspodarski plan a dodatny góspodarski plan matej pó nabrankach a wudawkach byś wurównanej.

(3) Góspodarski plan se za cas jadnogo góspodarskego lěta abo za wěcej góspodarskich lět, žělony pó jednotliwych lětach, pšed zachopjeńkom přednego góspodarskego lěta pšez góspodarsku kazń zawěścijo. Za žěle góspodarskego plana móžo se pšedwiześ, až wóni plaše za rozdžělné casowe wobłuki, žělone pó góspodarskich lětach.

Artikel 102 (Pšechodne społnomócnjenje)

Njejo-li až do kónca jadnogo góspodarskego lěta góspodarski plan za pšiduce lěto zawěscóny, tak ma krajne kněžarstwo až do jogo nabyša plašiwósci połnomóć:

1. wšykne wudawki plašić, kenž su notne,

a) kazniski wobstojece institucije zdžaržaś a kazniski wobzamkn jone napšawy pšewjasć,

- b) pšawniski wobtwaržone slušności kraja społnjowaś,
- c) twarske žěła , wobstaranja a howacne plašenja dalej wjasć, za kótarež su se južo pšez góspodarski plan zachadnego lěta pšinoski pšizwólili;

2. kredity nabraś až do wusokosci jadnego bertyla kóncnjeje sumy wótběžanego góspodarskego plana pó tšich mjasecach, dalokož nabranki z dankow a wudawki a nabranki z howacnych žrědłow wudawki pód cyfru 1 njenarownaju.

Artikel 103 (Nabraše kreditow)

(1) Nabraše kreditow ako teke pšewzeše rucenjow, garantijow abo howacnych zarucenjow, kenž mogu w pšiducych góspodarskich lětach wudawki zawinowaś, trjebaju pó jich wusokosci póstajonu kaznisku połnomóc. Nabranki z kreditow njesměju te w góspodarskem planje woblicone wudawki za investicije pšestupiś. Wuwzeša su jano dowóloe za wótwoaranje mólenja celogóspodarskeje rownowagi w zmysle artikla 101 wótrězk 1.

(2) Nadrobnosci řědujo kazń.

Artikel 104 (Zarownanje wudawkow)

Wobzamknjenja krajnego sejma, kenž zawinuju wudawki, maju teke póstajiś, kak mogu se toś te wudawki zarownaś.

Artikel 105 (Pšestupjenja góspodarskego etata)

Wudawki wušej a zwenka góspodarskego etata trjebaju pšigłosowanje ministarja za finance. Wón smějo je jano w paže njedocakowaneje a njewótpkazajobnjeje pótrěbnosci dowóliś. Nadrobnosci řědujo kazń.

Artikel 106 (Zlicowanje a pšespytowanje zlicowarstwa)

(1) Wó wužywanju wšych nabrankow a wudawkow, wó wobsejžeństwje a długu kraja ma ministar za finance w pšiducem góspodarskem lěše za wulichowanje

(2) Krajny liceński dwór pśespytujo etatowe zlicowanje ako teke pórědnosć a góspodnosć etatowego a góspodarskego wježenja. Wuslědki pśespytowanja se krajnemu sejmoju a krajnemu kněžarstwoju w lětnej rozpšawje pśepódaju. Kněžarstwo pśed krajnym sejmom k tomu swójo měnjenje wugronijo. Nadrobnosći rědujo kazń.

Artikel 107 (Krajny liceński dwór)

(1) Krajny liceński dwór jo samostatne, jano kazni powdane nejwuše krajne zastojnstwo. Jogo cłonki maju sudnikojsku njewótwisnosć.

(2) Cłonki krajnego liceńskego dwóra se wuzwólju wót krajnego sejma bžez debaty z wětšynu jogo cłonkow. Pśed jich wólbu se pšewježo w jadnom wót krajnego sejma póstajonem wuběrku pšiposluchanje. Nadrobnosći rědujo kazń.

6. Wótrězk: Pšawnistwo

Artikel 108 (Pšawodawstwo)

(1) Sudniki su njewótwisne a jano pšawoju a kazni powdane.

(2) Na pšawodawstwje maju se žeńske a muske z luda ako cesnoamtske sudniki pó póstajenju kaznjow wobželowasć.

Artikel 109 (Powołanje sudnikow)

(1) Wó powołanju do sudnikojskego amta rozsuźijo wótpowědny ministar gromaže z wuběrkom za wólbu sudnikow. Wuběrk za wólbu sudnikow wobstoj nanejmenjej z dweju tšešinow z wótpóslańcow. We njom muse wšykne frakcije zastupjone byś. Pśedsedanje wugbajo wótpowědny ministar bžez pšawa na głosowanje. Nadrobnosći rědujo kazń.

(2) Prezidenty wušych krajnych sudnistwow se wót wuběrka za wólbu sudnikow na naraženje krajnego kněžarstwa wuzwólju.

(3) Pó wótrěžkoma 1 a 2 powołane abo wólone sudniki maju se wót krajnego kněžarstwa pomjeniś. Wóno móžo toś to pšawo na zagronitego člónka krajnego kněžarstwa pšenjasć.

(4) Zarědujo-li kraj z drugimi krajami zgromadne sudnistwa, móžo se pšez statne dogrono wótchylne póstajiś.

Artikel 110 (Cesnoamtske sudniki)

(1) Cesnoamtskim sudnikam njesměju dla jich žělabności žedne škódy nastaś. W jich amtskem casu jo wupowěženje abo pušćenje jano dowólone, gaž fakty pšedlaže, kenž žělo- abo službudawarjeju pšawo na wupowěženje bžez komuženja daju.

(2) Cesnoamtske sudniki mogu sebje pši sudnistwach zastupnistwo wuzwólís, kótarež jich zajmy zastupuju. W swójej funkciji maju cesnoamtske sudniki pšawo na dalejkublanje.

Artikel 111 (Pšeskjaržba sudnika)

Gaž se sudnik we službje abo zwenka služby pšejžo pšešiwu zasadam Zakładneje kazni abo pšešiwu pórědoju pó pšawach wustawy kraja, móžo Zwězkowe wustawowe sudnistwo z wětšynu dweju tšešinowu na pšosbu wětšyny člónkow krajnego sejma póstajiś, až ma se sudnik do drugogo amta pšesajziś abo na wuměńk pódaś. W paže pšestupjenja z wótpoglědom móžo se pušćenje wugroniś.

Artikel 112 (Wustawowe sudnistwo)

(1) Wustawowe sudnistwo kraja jo jedno wšym drugim wustawowym organam napšešiwu samostatne a njewótwisne sudnistwo kraja.

(2) Wustawowe sudnistwo wobstoj z prezidenta, zastupnego prezidenta a sedym dalšych wustawowych sudnikow. Wustawowe sudnistwo jo zestajone pó tšešinach z powołańskich sudnikow, z člónkow ze zamóžnosću za sudniski amt abo diplomowych juristow a z člónkow, kenž toś te wuměńjenja społniś njetrjebaju.

(3) Pšez kazń móžo se licba sudnikow na dwanasćo zwušyś a sudnistwo se na dvě kupce za wusudy rozdželiś.

(4) Wustawowe sudniki se wót krajnego sejma bžez debaty na žases lět wuzwólju. Pši wólbe ma se na to glědaś, až su politiske mócy kraja pšipoměrnje z naraženjami zastupjone. Zasejwólba wustawowego sudnika njejo móžna. Pšed wólbu pšewježo se pšípósłuchanje w jadnom wót krajnego sejma póstajonem wuběrku. Wuzwólone su te kandidaty, kenž su w pótajmne wótgłosowanju głoše wětšyny wót dweju tšešinowu člonkow krajnego sejma dostali.

(5) Ako wustawowy sudnik móžo se wuzwóliś, chtož jo nanejmjenjej pšatsižasća lět stary a se do Zwězkowego sejma wóliś móžo. Člonki wustawowego sudnistwa njesměju žednomu drugemu wustawowemu organoju zwězka abo kraja pšislušaś.

(6) Nadrobnosci ředuju kazń, kótaraž móžo teke granicu za nejwuše starstwo wustawowych sudnikow pšedwižeś.

Artikel 113 (Zagronitosć wustawowego sudnistwa)

Wustawowe sudnistwo rozsužijo:

1. wó wukłaženju toś teje wustawy w padach zwady dla rozměry pšawow a winowatosćow jadnogo wušego krajnego organa abo drugih wobžělonych, ako pó toś tej wustawje abo pó jednańskem póřěže krajnego sejma abo kněžarstwa swójske pšawa maju;
2. pši rozdžělnych mēnjenjach abo cwiblowanjach dla formelneje abo wěcowneje pšezjadnosći krajnego pšawa z toś teju wustawu na pšosbu krajnego kněžarstwa abo jadneje pšiny člonkow krajnego sejma;
3. wó pšezjadnosći jadneje krajneje kazni z toś teju wustawu, gaž jo sudnistwo jadnanje pó artiklu 100 wótržk 1 Zakładneje kazni wusajžilo;
4. wó wustawowych wobšěžkanjach (artikel 6 wótržk 2);
5. we wšych drugih nastupnosćach, ako su se jomu z toś teju wustawu abo pšez kazń pšipokazali.

7. Wótrězk:

Pšechodne a kóncne póstajenja

Artikel 114 (Założenje wustawowego sudnistwa)

Sudniki, kótarež maju se pši załoženju wustawowego sudnistwa wuzwóliś, wóle se na amtski cas wót pšěich lět. Jich jadnorazowa zasejwólba na žases lět jo móžna.

Artikel 115 (Wustawu dawajuca zgromažina)

(1) Wustawa zgubijo swóju plašiwosć, gaž jo wustawu dawajuca zgromažina nowu wustawu z wětšynu dweju tšešinowu swójjich člónkow wobzamknuła a gaž jo w ludowem rozsuzuze wětšyna wótgłosujucych nowej wustawje pšigłosyła.

(2) Bergerje maju pšawo, pominaš wólbu za wustawu dawajucu zgromažinu, kótaraž nowu krajnu wustawu wužěłajo. Za to jo dejało žases procentow bergarjow z pšawom na głosowanje wótpowědnu iniciatiwu pódpisaš.

(3) Wó pšewježenju wólby dla wustawu dawajucej zgromažiny wótmějo se ludowy rozsud. Wólba se pšewježo, gaž dvě tšešinje tych, kenž su swój głos wótedali, ale nanejmnjej połojca bergarjow z pšawom na głosowanje, jo pšigłosyła

(4) Krajny sejm móžo z wětšynu wót dweju tšešinowu swójjich člónkow pšez kazń wólbu wustawu dawajucej zgromažiny wobzamknuš.

(5) Nadrobnosći řědujo kazń.

Artikel 116 (Noworědowanje ruma Bramborska - Barliń)

(1) Pši wugótowanju dojadnanja za zjadnošenje krajowu Bramborska a Barliń ma se krajny sejm docasnje a wobšyrnje wobžělowaš. Dojadnanje trjeba za swójo ratificěrowanje pšigłosowanje dweju tšešinowu člónkow krajnego sejma ako teke pšigłosowanje pšez ludowy rozsud pó póstajenju dojadnanja.

(2) Dojadnanje pó wótrězku 1 móžo pšedwižeš, až se wót jogo nabyša plašiwosći sem až k wutwórjenju zgromadnego kraja pšawa krajnego sejma a krajnego kněžarstwa pšepódaju na zgromadne gremije a wuběrki krajowu Bramborska a Barliń.

Artikel 117 (Nabyše plašiwosći wustawy)

Toš ta wustawa nabydnjo plašiwosć na dnju pó jeje pšipowěženju.

Impresum

wudawař:
zastojnstwo krajnego sejma Bramborska,
referat zjawnosta služba

internet: www.landtag.brandenburg.de

e-mail: oeffentlichkeitsarbeit@landtag.brandenburg.de

Pšełožk do dolnoserbskeje rěcy su nažěłali: Gerhard Mučičk,
Grzegorz Wieczorek a Madlena Norberg, koordinacija: Madlena Norberg

Śišć pšez sišćarnju Pietsch, Grebs

